

Ten geleide

De zomeraflevering van *DNK* die u in handen hebt is een confessioneel gevarieerd nummer, van gereformeerd via hervormd tot vrijzinnig hervormd.

De eerste twee bijdragen betreffen het leven en werk van respectievelijk ds. G. Wisse (1873-1957) en Willem ten Boom (1886-1946).

Wisse, vele jaren vooraanstaand predikant van de Gereformeerde Kerken, trad in november 1920 uit de Gereformeerde Kerk en ging kort daarop over naar de Christelijk Gereformeerde Kerk. Daar ontwikkelde zijn carrière zich tot hoogleraar aan de theologische school in Apeldoorn. De auteur, C.M. van Driel, concentreert zich op de jaren van Wisses overgang, 1920-1921. Als reden daarvoor gaf Wisse op dat hij bezwaren koesterde tegen de leer van de veronderstelde wedergeboorte. Maar was dat zijn echte reden? Wij volgen de felle discussies rond Wisses overgang en gaan met de auteur terug naar de tijd ervoor om Wisses denken te vergelijken met wat hij eerder te berde had gebracht.

Willem ten Boom werd in 1925 predikant-zending ten dienste van de hervormde Nederlandse Vereeniging voor Israël. Ten Boom was al lang actief als 'jodenzendeling' toen de Tweede Wereldoorlog zijn kijk en die van zijn kerk op het Jodendom drastisch veranderde. In plaats van de 'zending' kwam het 'gesprek met Israël', na eenrichtingsverkeer kwam de dialoog. Ook in zijn persoonlijk leven heeft de oorlog diep ingegrepen: hij verborg onderduikers, verloor zijn zoon en verschillende joodse en niet-joodse vrienden. De wisselwerking tussen persoon en werk wordt door de auteur, T. Engelsma, met zorg onderzocht.

Gert van Klinken richt in dit nummer zijn blik op de kleine Hervormde gemeente Klooster Ter Apel in de jaren 1830-1930. In deze gemeente heerste een opvallend vrijzinnige cultuur, zeker vergeleken met de rest van het Groningse land, waar men hetzij orthodox-protestant, hetzij sociaaldemocraat was. De auteur schetst

aan de hand van het boekbezit onder de (heren)boeren van ter Apel, het bibliotheekbezit, de opvattingen van de achtereenvolgende predikanten en kerkenraadsnotulen de geringe leerstelligheid en hoog ontwikkelde leescultuur in dit vrijzinnige dorp. Zijn artikel is er een mooi voorbeeld van hoe men vanuit uiteenlopende bronnen een samenhangend beeld kan opbouwen.

De rubriek Mengelwerk brengt ons terug naar de Tweede Wereldoorlog. Bij de presentatie in december 2011 van het negentiende *Jaarboek voor de geschiedenis van het Nederlands protestantisme na 1800*, dat gewijd is aan Nederlandse predikanten in gevangenschap, hield prof. dr. Jan Bank een inleiding over het protestantse verzet in Europa en het verband tussen verzet en protestantse cultuur. Het doet de redactie genoegen zijn inleiding in *DNK* te mogen opnemen. Ook dit nummer van *DNK* wordt zoals gebruikelijk afgesloten met een aantal recensies.

Tenslotte: de redactie heeft onlangs een nieuw lid in haar midden verwelkomd, namelijk dr. Leo Mietus. Mietus (1958) is docent systematische theologie aan het Seminarium van de Bond van Vrij Evangelische Gemeenten. Hij promoveerde in 2006 op het werk van J.H. Gunning jr. en werkt momenteel aan een driedelige heruitgave van Gunnings belangrijkste werken. De redactie verheugt zich in zijn komst en in de uitbreiding van het kerkelijke spectrum binnen de redactie.